

تاریخچه هیات امناء:

هیات امناء برای اولین بار در ایران در اساسنامه دانشگاه شهید بهشتی (ملی سابق) مصوب ۱۳۳۹ به عنوان رکن اول دانشگاه مطرح شد.

دانشگاههایی که به ترتیب دارای هیات امناء شدند عبارتند بودند از:

۱- دانشگاه شیراز (پهلوی سابق) اولین دانشگاهی بود که دارای هیات امناء شد. براساس قانون تاسیس این دانشگاه که در آذر ماه سال ۱۳۴۲ به تصویب رسید، هیات امناء نماینده قانونی دانشگاه بود و کلیه امور علمی، فنی، آموزشی، مالی، اداری و استخدامی دانشگاه نیز زیر نظر آن اداره می شد. اعضای هیات امناء عبارت بودند از: وزیر دربار، وزیر فرهنگ، رئیس دانشگاه، استاندار فارس، مدیر عامل سازمان برنامه، مدیر عامل شرکت ملی نفت ایران و عده‌ای بین ۹ تا ۱۵ نفر از شخصیت‌های ذیصلاح فرهنگی و اقتصادی و ارباب صنایع کشور که با پیشنهاد وزارتین دربار و فرهنگ و تصویب شاه برای مدت ۶ ماه انتخاب می شده‌اند. ریاست هیات امناء با وزیر دربار و در غیاب وی با وزیر فرهنگ بوده است.

۲- دانشگاه صنعتی شریف که در دی ماه سال ۱۳۴۴ به تصویب رسید. اعضای هیات امناء عبارت بودند از: وزیر دربار، فرهنگ و هنر، آموزش و پرورش، اقتصاد، نیابت تولیت و ۲۵ نفر دیگر.

۳- دانشگاه تهران که در تیر ماه ۱۳۴۶ قانون هیات امناء آن به تصویب نمایندگان مجلس رسید. اعضای هیات امناء دانشگاه تهران به موجب قانون مذکور عبارت بودند: نخست وزیر، وزیر دربار، وزیر آموزش و پرورش، وزیر دارایی، مدیر عامل شرکت ملی نفت ایران، رئیس دانشگاه تهران، مدیر عامل سازمان برنامه، دبیر کل سازمان امور اداری و استخدامی کشور، ۷ نفر از شخصیت‌های فرهنگی و دانشگاهی و اقتصادی کشور با پیشنهاد وزیر آموزش و پرورش و تصویب هیات دولت ریاست هیات امناء با نخست وزیر بود.

به موجب قانون مذکور به دولت اجازه داده شد که در صورت اقتضای مقررات این قانون در سایر دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها و مؤسسات تعلیماتی عالی و تحقیقاتی کشور نیز به موقع اجراء بگذارد. نحوه انتخاب هیات امناء موضوع این قسمت می‌بایستی به تصویب کمیسیون‌های آموزش و پرورش مجلسین برسد.

در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی خارج از پایتخت، استاندار و رئیس انجمن مربوط نیز عضو هیات امناء بودند. در مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی وابسته به سایر وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی وزیر یا مسئول دولتی نیز به اقتضای سمت خود ریاست یا عضویت هیات را داشتند.

روسای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی عالی و پژوهشی بدون حق رای در جلسات شرکت داشتند.

۴- دانشگاه مشهد، اولین جلسه آن در بهمن ماه ۱۳۴۶ تشکیل گردید و آیین‌نامه داخلی هیات امنای آن به تصویب رسید. اعضای هیات امناء عبارتند بودند از: وزیر دربار، وزیر علوم و آموزش عالی، وزیر آموزش و پرورش، وزیر آبادانی و مسکن، استاندار خراسان، دبیر کل سازمان امور اداری و استخدامی، قائم مقام وزیر دارائی، مدیر عامل بنیاد فرهنگی، قائم مقام مدیر عامل سازمان برنامه، قائم مقام مدیر عامل شرکت نفت، یکی از اساتید دانشکده پزشکی دانشگاه تهران، مدیر عامل کارخانجات صنعتی ایران ناسیونال، معاون دانشکده دندانپزشکی، رئیس دانشگاه مشهد.

در سال ۱۳۵۰، قانون هیاتهای امنای مؤسسات عالی علمی- دولتی به تصویب مجالس وقت رسید و براساس این قانون، دانشگاهها موظف شدند که هیات امنای مستقلی تشکیل دهند. هدف از این قانون ایجاد هماهنگی و یکپارچگی بیشتر میان همه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی بود.

در سال ۱۳۵۳، قانون اصلاح پاره‌ای از مواد قانون هیاتهای امنای مؤسسات عالی علمی- دولتی در مجالس وقت به تصویب رسید. بر طبق این قانون وزارت علوم و آموزش عالی مکلف شد که برای هر یک از دانشگاههای دولتی و غیر دولتی و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی دولتی، هیات امنایی با ترکیب و وظایف یکسان و طبق مقررات مربوطه تشکیل دهد.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به استناد لایحه قانونی انحلال هیات های امنای دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی اعم از دولتی و غیر دولتی و خصوصی مصوب ۱۳۵۷/۱۲/۱۳ وظایف و اختیارات هیاتهای امنای کلیه دانشگاهها و مؤسسات

آموزش عالی منحل و وظایف و اختیارات هیاتهای امنای دانشگاهها و موسسات آموزش عالی طبق همین قانون به هیات ۳ نفری جانشین هیات های امنای واگذار شد.

سرانجام شورایعالی انقلاب فرهنگی در جلسات ۱۸۱ و ۱۸۳ مورخ ۶۷/۱۲/۹ و ۶۷/۱۲/۲۳ تصویب نمود که هر یک از وزارتخانه های فرهنگ و آموزش عالی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای دانشگاهها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی وابسته به خود می توانند هیات امنائی با ترکیب ذیل تشکیل دهند.

الف- وزیر

ب- رئیس مؤسسه

ج- ۴ تا ۶ تن از شخصیتهای علمی و فرهنگی و یا اجتماعی محلی و کشوری که نقش مؤثری در توسعه و پیشرفت مؤسسه مربوط داشته باشند.

د- وزیر و یا نماینده وزیر برنامه و بودجه

تشکیل موقت دو هیات امناء مجزی تحت عنوان منطقه یک پژوهشی و منطقه دو پژوهشی برای مراکز علمی - پژوهشی وابسته به وزارت فرهنگ و آموزش عالی و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مصوب دویست و سی و نهمین جلسه مورخ ۱۳۶۹/۱۱/۳۰ شورایعالی انقلاب فرهنگی به پیشنهاد وزیر فرهنگ و آموزش عالی وقت (دکتر مصطفی معین) صورت پذیرفت.

در فرمان اولیه آن آمده است:

نظر به اینکه از ابتدای سال ۱۳۷۰ مقرر است که کارهای مالی دانشگاهها توسط هیاتهای امناء بررسی و تأیید گردد، لذا تصویب گردید که موقتاً برای دانشگاههای هر یک از دو وزارتخانه فرهنگ و آموزش عالی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی یک هیات امناء مجزا تعیین شود و کار با این دو هیات امناء شروع گردیده و بعداً برای دانشگاههای واجد شرایط به تدریج و در فرصت مناسب جهت تعیین افراد هیات امناء مربوط اقدام شود.

منطقه يك پژوهشی شامل:

۱- سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی

۲- مرکز پژوهشهای شیمی و مهندسی شیمی

۳- موسسه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله

۴- پژوهشگاه پلیمر ایران

۵- مرکز ملی تحقیقات ژنتیک و تکنولوژی زیستی مرکز تحقیقات فیزیک نظری و ریاضیات

۶- پژوهشگاه صنایع رنگ

۷- پژوهشگاه مواد و انرژی

۸- پژوهشگاه هوا و فضا

که دبیر خانه آن در پژوهشگاه مواد و انرژی و دبیر آن نیز ریاست وقت پژوهشگاه انتخاب گردید.